

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทำรัฐประหารของทหารไทย ระหว่าง พ.ศ. 2500-2534" ทำให้ได้ทราบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับต่อการนำไปสู่การเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยการทำรัฐประหารอยู่หลายประการ ซึ่งผลของการศึกษาสามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยตามที่ผู้เขียนได้ตั้งไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวย และสนับสนุนการก่อรัฐประหาร ของกลุ่มทหารไทยว่าปัจจัยใดมีนัยที่เอื้ออำนวย ตลอดจนมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การก่อรัฐประหารได้อย่างไร ซึ่งผู้เขียนได้ทำการศึกษาถึงสภาพปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าก่อรัฐประหารของกลุ่มทหารไทย โดยได้นำเอาหลักทฤษฎีและแนวความคิด เกี่ยวกับการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ลักษณะของการเข้ามาบีบบังคับของกลุ่มทหารในประเทศกำลังพัฒนา ประเภทของทหารที่เข้าแทรกแซงทางการเมือง มาทำการศึกษาวิเคราะห์ กับสภาพสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการทหาร เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดสภาวะแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารสามารถเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยรูปแบบการก่อรัฐประหาร

จากการศึกษาวิจัย พบว่าปัจจัยปัญหาที่ก่อให้เกิดสภาพเปิดโอกาสให้มีการแทรกแซงทางการเมืองด้วยการก่อรัฐประหารนั้น เป็นสภาวะปัจจัยที่เกิดจากสภาพปัญหา 2 ประการ คือ ความหย่อนประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากฝ่ายรัฐบาล และความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำฝ่ายทหาร ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับฝ่ายทหารโดยตรง ซึ่งสภาวะปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาเหล่านี้ เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนเหตุการณ์ยึดอำนาจที่ผลที่ก่อให้เกิดสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าแทรกแซงทางการเมืองของทหารเมืองด้วยการเข้าก่อ

รัฐประหารของกลุ่มทหารไทย ดังที่เกิดขึ้นมาในอดีต ช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2534

ซึ่งจากการศึกษาสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นก่อนการก่อรัฐประหารที่เกิดขึ้นทั้ง 9 ครั้ง ในช่วงระหว่างพ.ศ. 2500-2534 พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาสู่การเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารสามารถเข้ามาแทรกแซงทางการเมืองได้โดยง่าย นั่นคือ

สภาพความหย่อนประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดจากปัจจัย

(1) ความหย่อนประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เกิดความล้มเหลวของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่กำลังกระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ

(2) ความแตกแยกภายในรัฐบาล จนขาดเสถียรภาพไม่สามารถที่จะดำเนินนโยบายในการแก้ไขปัญหาของประเทศไปในทิศทางเดียวกันได้

(3) รัฐบาลขาดความชอบธรรม โดยเฉพาะการที่รัฐบาลทำผิดกฎหมาย เกิดมีการทุจริตคอร์รัปชัน ความไม่สามารถดำเนินนโยบายของประเทศที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในประเทศได้

สภาพความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับผู้นำทหารในกองทัพ

(1) การแทรกแซงกิจการภายในและขัดกลุ่มผลประโยชน์ภายในกองทัพ ทำให้ทหารในกองทัพเกิดความไม่พอใจ เนื่องจากได้รับผลประโยชน์ตอบแทนหน้าที่ และผลประโยชน์ในกองทัพทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

(2) การกล่าวโจมตีสถาบันทหารจนเกิดความเสื่อมเสียศักดิ์ศรีและเกียรติ

ภูมิ สร้างความกระทบกระเทือนต่อกองทัพ และความความรู้สึกต่อส่วนรวมของทหาร ท้าให้ทหารต้องออกมาตอบโต้และเกิดเป็นความขัดแย้งกันอย่างรุนแรง

(3) ความแตกแยกในองค์กรทหาร ซึ่งเกิดจากการแย่งชิงอำนาจ บทบาท และผลประโยชน์ในกองทัพกันระหว่างกลุ่มทหารด้วยกันเองที่แตกความสามัคคี

ซึ่งสภาวะปัจจัยที่ศึกษาพบเหล่านี้ เป็นสภาวะที่เอื้ออำนวยในการเกิดแนวโน้มในการเกิดการใช้กำลังทหารเข้าแทรกแซงทางการเมือง ด้วยยึดอำนาจ โดยสามารถจะเกิดขึ้นจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็ได้

2. เพื่อหาสรุปทั่วไป จากการก่อรัฐประหารในประเทศไทย ซึ่งการการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการก่อรัฐประหารของทหารไทย ในช่วงระยะเวลา 60 ปี นับแต่ พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2534 ผลของการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ถึงสภาพปัจจัยที่เป็นปัญหาดังกล่าวได้ ปรากฏว่า สมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ในการศึกษาครั้งนี้ เมื่อได้นำมาตรวจสอบแล้วปรากฏว่ามีความสอดคล้องกันกับเนื้อหาที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยสามารถนำสมมุติฐานที่ได้จัดตั้งไว้ในศึกษานี้ ซึ่งได้รับการตรวจสอบและยืนยันแล้ว มาจัดทำเป็นข้อสรุปทั่วไปได้ ได้ดังนี้คือ

(1) สภาวะที่เป็นปัญหาเกิดจากรัฐบาล ซึ่งก็สามารถศึกษาวิเคราะห์ได้ตรงตามข้อสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ตามข้อที่ 1. คือ ความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาลพลเรือน อันเกิดจากความแตกแยกของรัฐบาล ความขัดแย้งทางการเมือง จนไม่สามารถแก้ไขปัญหาสำคัญของประเทศได้ โดยเฉพาะ สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยทั่วไปตกต่ำ จนทำให้สภาวะความชอบธรรมของรัฐบาลลดลง เป็นสภาวะที่มีแนวโน้มในการนำไปสู่การใช้กำลังทางทหารเข้ายึดอำนาจรัฐบาลเป็นไปได้อย่างสูง

(2) สภาวะที่เป็นปัญหาเกิดจากทหารโดยตรง คือ การเกิดความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มชนชั้นนำทางทหาร จนทำให้ฝ่ายทหารเกิดความไม่พอใจ โดยเฉพาะการเข้าไปแทรกแซงกิจการภายในและขัดกลุ่มผลประโยชน์ของกองทัพ การกล่าวโจมตีของนัก

การเมืองจนให้สถาบันทหารต้องเสื่อมเสียเกียรติภูมิ เป็นปรากฏการณ์ที่สามารถก่อให้เกิดแนวโน้มนำไปสู่การยึดอำนาจของกลุ่มทหารได้สูง

ซึ่งสถานะทั้งสองประการเป็นสถานะแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยการก่อรัฐประหารได้สูง ซึ่งอาจจะเกิดจากกรณีปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็ได้ หรือ เกิดจากทั้งสองปัจจัยพร้อมกันเลยก็ได้ ซึ่งกรณีที่เกิดขึ้นทั้งสองปัจจัยดังกล่าวพร้อม ๆ กัน โอกาสที่จะมีแนวโน้มในการเกิดรัฐประหารย่อมมีความเป็นไปได้สูงมากขึ้น

3. เพื่อนำข้อสรุปที่ได้มาวิเคราะห์กับแนวโน้มในอนาคต และการทำนายสถานการณ์ทางการเมืองที่จะนำไปสู่การก่อให้เกิดรัฐประหาร โดยนำเอาข้อมูลจากสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เคยเกิดขึ้นในอดีตก่อนที่จะก่อรัฐประหาร ในการนำข้อสรุปที่ได้มาวิเคราะห์ถึงแนวโน้มในการก่อรัฐประหารในอนาคตนั้น ก็ต้องทำการศึกษาถึงสถานะแวดล้อมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นกับทางฝ่ายรัฐบาล คือ สภาพปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ในขณะที่มีความขัดแย้งหรือมีความรุนแรงในระดับไหน สถานะเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพทางการเมืองการทำงานของรัฐบาล รัฐบาลในขณะนั้นมีความแตกแยกกัน จนลขาดเสถียรภาพ หรือ สถานะที่รัฐบาลขาดความชอบธรรมในการบริหารประเทศแล้ว โอกาสที่จะมีแนวโน้มนำไปสู่การก่อรัฐประหารย่อมเป็นไปได้สูง และสถานะแวดล้อมที่เป็นปัญหาจากทหารเอง ในขณะที่ปัญหาการความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มผู้ทหารในกองทัพ เกิดขึ้นอย่างรุนแรง มีอำนาจทางการเมืองการแทรกแซงในกิจการภายในกองทัพ เกิดปัญหาความกระทบกระทั่งต่อเนื่องผลประโยชน์ของกลุ่มทหารและต่อศักดิ์ศรีในกองทัพ และสภาพความแตกแยกภายในกลุ่มทหารในกองทัพเอง สามารถรื้อนำไปสู่การชักนำกำลังทหารเข้ายึดอำนาจได้สูง ซึ่งเราสามารถที่จะนำข้อสรุปที่ได้มาทำการเปรียบเทียบกับสถานการณ์เหตุการณ์ปัจจุบันว่ามีเหตุการณ์ลักษณะเหมือนกัน หรือใกล้เคียงกับข้อสรุปเหล่านี้เกิดขึ้นหรือไม่ มีระดับความขัดแย้งรุนแรงของปัญหาขึ้นในระดับใดที่จะสามารถส่งผลให้เกิดแนวโน้มในการก่อรัฐประหาร และในกรณีที่ เกิดมีปัจจัยสถานะที่เกิดปัญหาของทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายทหารขึ้นพร้อม ๆ กันตามที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ในวิจัยนี้ก็สามารถที่จะคาดการณ์เหตุการณ์ได้ว่า เกิดสภาพโอกาสเปิดที่มีความเอื้ออำนวยต่อแนวโน้มที่จะให้กลุ่มทหารได้เข้ามาชักนำกำลังในการก่อรัฐประหาร เปลี่ยนแปลงรัฐบาลได้สูง

จากการศึกษาวิจัย ถึงปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทำรัฐประหารของทหารไทยในครั้ง นี้ ผู้เขียนได้วางสมมุติฐานไว้ 2 ข้อ ซึ่งสามารถพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า มีความถูกต้องและเป็นจริงตามที่ที่ได้กำหนดข้อสมมุติฐานไว้แต่แรกเริ่ม โดยได้ทำการศึกษาถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในฝ่ายของรัฐบาล และฝ่ายทหาร ในเหตุการณ์รัฐประหารแต่ละครั้งที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2534 ผลจากการศึกษาสภาพเหตุการณ์รัฐประหารที่เกิดขึ้นในอดีตเมื่อมาเปรียบเทียบกับกัน ปรากฏว่า ในการรัฐประหารที่สำเร็จ และที่ไม่สำเร็จ จะมีสภาพของปัญหาและสาเหตุที่นำไปสู่การก่อรัฐประหารที่เหมือน ๆ กัน กล่าวคือ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากฝ่ายรัฐบาลเอง ที่รัฐบาลหย่อนประสิทธิภาพการทำงานไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม สภาพความแตกแยกและขาดเสถียรภาพ และการขาดความชอบธรรมในการใช้อำนาจบริหารประเทศ ซึ่งเป็นสภาพวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลให้เห็นถึงความตกต่ำของรัฐบาล ความขาดความเชื่อถือและความศรัทธาของรัฐบาลในสายตาประชาชน ส่วนสภาพปัญหาทางด้านฝ่ายทหารนั้น ที่ปรากฏก็คือ สภาพความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐบาลกับนายทหารระดับผู้นำในกองทัพที่มีความคิดเห็นหรือแนวนโยบายที่แตกต่างกัน มีการออกมาวิพากษ์วิจารณ์กระทบกระทั่งกันจน มูลเหตุความขัดแย้งได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย สภาพความแตกแยกของกลุ่มทหารในกองทัพออกเป็นฝักเป็นฝ่าย หรือขาดความสามัคคี เกิดมีการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงในกิจการภายในของกองทัพ และกระทบกระเทือนต่อศักดิ์ศรีและผลประโยชน์ของกองทัพโดยรวม และส่วนตัวของกลุ่มทหารในกองทัพ จนกลุ่มทหารเกิดความไม่พอใจขึ้น ซึ่งสภาพปัญหาเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นก่อนที่จะมีการเกิดเหตุการณ์ก่อรัฐประหารทุกครั้ง และเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้กลุ่มทหารต้องเข้าทำการแทรกแซงทางการเมือง

ส่วนกรณีของการรัฐประหารตนเองนั้นมีข้อแตกต่างออกไป ก็คือเป็นการก่อรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลของตนเอง เพื่อที่หาหลีกเลี่ยงสถานการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อภารกิจอำนาจทางการเมืองของกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในคณะรัฐบาล หรือคณะทหาร และเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรค ให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการใช้อำนาจทางการเมืองของตนให้มากยิ่งขึ้น

สำหรับการก่อรัฐประหารของกลุ่มทหารจะประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จนั้นไม่ได้

ขึ้นอยู่กับยุทธวิธีในการยึดอำนาจของกลุ่มผู้ก่อการ โดยทุกครั้งจะเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มิได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นให้การสนับสนุนกับกลุ่มผู้ก่อการรัฐประหารเลย ซึ่งเนื้อหาสาระของการเข้าก่อการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เป็นเรื่องของการพยายามช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่า โดยเฉพาะเพื่อที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตัวและปกป้องอำนาจทางการเมืองของตนเอง และพรรคพวก ที่เกิดจากปัญหาของความขัดแย้งระหว่างชนชั้นทางการเมืองและการทหารด้วยตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาที่ผลักดันให้กลุ่มทหารได้เข้าแทรกแซงทางการเมืองนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาภายในที่เกี่ยวข้องกับกองทัพทั้งสิ้น โดยข้ออ้างอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาทางการเมือง ที่คณะผู้ก่อการได้ใช้ในการโจมตีรัฐบาลก็เพื่อที่จะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการก่อการยึดอำนาจให้ดูมีความสมเหตุสมผล และเกิดการยอมรับในสายตาของประชาชน

ส่วนยุทธวิธีในการยึดอำนาจของกลุ่มผู้ก่อการยึดอำนาจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ตามที่ผ่านมานในอดีต ก็จะมีลักษณะที่เหมือน ๆ กัน คือ การพยายามที่จะจับกุมตัวบุคคลฝ่ายรัฐบาลและผู้ที่มีอำนาจสั่งการทางทหาร การบุกเข้ายึดศูนย์การสื่อสาร สถานีวิทยุ โทรทัศน์ และสถานที่สำคัญของฝ่ายรัฐบาล เช่น ทำเนียบรัฐบาล กระทรวงสำคัญต่าง ๆ โดยอาศัยความรวดเร็วและการประสานงานที่ดี

จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำข้อสรุปมาอธิบายถึงปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเปิดโอกาสให้กลุ่มทหารได้เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองด้วยการก่อรัฐประหาร โดยภาพรวมได้ดังนี้คือ

1. ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากฝ่ายรัฐบาล ที่เกิดจากความหย่อนประสิทธิภาพในการทำงานของรัฐบาล สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพของรัฐบาล จนไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาสำคัญของชาติที่เกิดขึ้นในขณะนั้น โดยเฉพาะสภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยทั่วไปที่ตกต่ำ จนทำให้สภาวะของความชอบธรรม และความเชื่อถือของรัฐบาลในสายตาประชาชนลดลง

2. ปัจจัยที่เกิดขึ้นจากฝ่ายทหารโดยตรง คือสภาพความขัดแย้งเกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับนายทหารระดับผู้นำในกองทัพ จนทำให้ฝ่ายทหารไม่พอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการใช้อำนาจทางการเมืองเข้าแทรกแซงกิจการภายในและจัดกลุ่มผลประโยชน์ภายในกองทัพ การกล่าวโจมตีของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลจนเกิดความกระทบกระทั่งต่อศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของทหารอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดความเสื่อมเสียต่อกองทัพโดยรวม

ซึ่งสภาวะปัจจัยแวดล้อมทั้งสองประการ เป็นสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการต่อการนำไปสู่แนวโน้มไปสู่การใช้กำลังทางทหารทำการก่อรัฐประหารยึดอำนาจรัฐบาลได้สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสภาวะแวดล้อมทั้งสองประการได้เกิดขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการใช้กำลังทหารเข้ารื้อล้มรัฐบาล ไม่ได้เกิดขึ้นต่อรัฐบาลพลเรือนเท่านั้น ยังสามารถเกิดขึ้นกับรัฐบาลทหาร หรือรัฐบาลที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มทหารด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการทบทวนวิจัยในโอกาสต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงสภาพการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ในกลุ่มประเทศโลกที่สาม ซึ่งมักจะพบปรากฏการณ์การใช้กำลังทหารเข้าก่อรัฐประหาร เพื่อแก้ไขปัญหามหาการเมืองอยู่เสมอ ในการศึกษาวิจัยถึง เรื่องปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการก่อรัฐประหารของทหารไทย ระหว่าง พ.ศ. 2500-2534 ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้ตั้งขอบเขตของสมมุติฐานในการศึกษาไว้ 2 ประการ คือ ความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาล และความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล กับผู้นำกองทัพ เป็นปรากฏการณ์ที่นำไปสู่แนวโน้มในการมข้กำลังทหารเข้าก่อการรัฐประหารได้สูง ซึ่งแสดงในเห็นถึงข้อจำกัด และขอบเขตในการศึกษา โดยในความเป็นจริงแล้วเหตุการณ์เกิดรับประหารในกลุ่มประเทศโลกที่สาม อาจจะมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกเหนือจากนี้ในการทบทวนครั้งนี้เป็นการทบทวนในเชิงคุณภาพอย่างเดียว ซึ่งในการทบทวนวิจัยอาจจะต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์หรือเก็บข้อมูลในเชิงสถิติ ซึ่งเป็นขั้นตอนของวิธีการวิจัย จึงสามารถนำมาปรับใช้ในโอกาสสำหรับผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การแทรกแซงทางการเมืองของกลุ่มทหาร โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ที่นอกเหนือจากการวิจัยนี้ หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเพิ่มขึ้นมาได้

2. แนวทางการป้องกันรัฐประหาร ด้วยวิธีการทางการเมือง

2.1 โดยการปฏิรูปทางการเมือง จากการศึกษาวิจัยในเรื่องปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเข้าก่อการรัฐประหารของทหารไทย ระหว่าง พ.ศ. 2500-2535 สามารถนำเอาสมมุติฐานที่ตรวจสอบแล้ว นำมาใช้เป็นแนวทางแก้ไขเพื่อดำเนินมาตรการป้องกันมิให้เกิดการก่อรัฐประหารเกิดขึ้นได้ง่าย หรือปิดโอกาสที่กลุ่มทหารจะใช้สภาพที่เอื้ออำนวยในการเข้ามาทำการยึดอำนาจ หรือสร้างความชอบธรรมจากสภาพความหย่อนประสิทธิภาพของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ซึ่งแนวทางการป้องกันในทางการเมือง ด้วยการปฏิรูปทางการเมืองก็เป็นวิธีการหนึ่ง นั่นก็คือ

2.1.1 แก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะประเด็นการแก้ไขในมีการแบ่งเขตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเล็กลง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้คนดี มีความรู้ความสามารถสูง หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์วิชา ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของประเทศ ได้มีโอกาสรับเลือกเข้ามา ทำหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการ คณะรัฐมนตรี เพื่อที่จะได้เข้ามาเป็นบริหารกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาของประเทศ หรือเป็นที่ปรึกษาในการทำงาน ส่งผลให้เกิดความคล่องตัว และความถนัดของนักการเมืองที่เกิดขึ้นตามความรู้ความสามารถ อันจะเป็นการยกระดับประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศให้สูงขึ้น

2.1.2 แก้ไขกฎหมายพรรคการเมือง โดยเฉพาะเปิดโอกาสให้ผู้มีสิทธิรับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง เนื่องจากพรรคการเมืองในปัจจุบัน ถูกครอบงำด้วยระบบทุนนิยม ระบบกรรมการบริหารพรรค การใช้อำนาจพรรคควบคุมความคิดและบทบาทของ สส. ซึ่งเป็นข้อจำกัด ในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นของตนเอง ส่งผลให้ไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างความต้องการของประชาชน กับนโยบายในการแก้ไขปัญหาของประเทศ ของรัฐบาล ที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง และไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง

การแก้ไขกฎหมายพรรคการเมือง ด้วยการเปิดโอกาสให้ สส.

ไม่จำเป็นต้องสังกัดพรรคการเมือง โดย สส.อิสระเหล่านี้ สามารถรวมตัวกันยื่นหนังสือ หรือ มติต่อสภาผู้แทนราษฎรได้ โดยอาจจะกำลังในการรวมกัน ประมาณ 15-20 คน ผลักดัน แนวความคิด นโยบายในการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนต่าง ๆ ของประชาชนได้ โดยไม่ต้อง เสนอผ่านพรรคการเมือง

2.1.3 การเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศ โดยการพิจารณาเลือกตัวบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีฝีมือในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมือง มีประสบการณ์การทำงาน มีผลงานซึ่งเคยทำไว้ในอดีต คุณวุฒิการศึกษามากน้อย เพียงใด ที่จะเข้าแก้ไขปัญหาของประเทศ ให้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งจะต้องเป็นขั้นตอนที่องค์กรของรัฐ พรรคการเมือง จะต้องยกระดับในการจัดสรรบุคคล หรือการตรวจสอบคัดเลือกบุคคลเข้ามาแก้ไข ปัญหาทางการเมืองในสูงขึ้น โดยจะเป็นไปในลักษณะที่เรียกว่า พรรคการเมืองควบคุมการคัดเลือกคน สังคมคอยตรวจสอบ โดยให้เห็น ดูประวัติ ผลงาน ความรู้ความสามารถ ให้ง่ายยิ่งขึ้น มากกว่าที่จะสนใจบุคคลผู้มีฐานะทางการเมือง ซึ่งมาตรการคัดเลือกและตรวจสอบบุคคล เพื่อที่ บุคคลเหล่านี้จะสามารถเข้ามาทำการแก้ไขปัญหาของประเทศได้ตรงตามความรู้ความสามารถและ ประสบการณ์ที่มีอยู่ ซึ่งจะส่งผลให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของประเทศให้สูงขึ้น อันจะเป็นการรปิดกั้นโอกาสที่ รัฐบาลจะถูกกล่าวหา ว่าขาดประสิทธิภาพในการแก้ไข ปัญหาของประเทศ และนำไปสู่การก่อรัฐประหารได้อีกประการหนึ่งเช่นกัน

2.2 การปฏิรูปกองทัพ โดยการลดขนาดของกองทัพเล็กลง แล้วเพิ่มพูนความเป็นวิชาชีพของทหารให้สูงขึ้น และกำหนดความเข้าใจในภารกิจหน้าที่ของทหารให้มีความชัดเจน การปฏิรูปกองทัพโดยการทำให้กองทัพเล็กลง หมายถึงการทำให้กองทัพมีขนาดกระทัดรัด เกิด ความคล่องตัวในการทำงาน และจะมีประสิทธิภาพเท่าเดิม หรือสูงขึ้น ทั้งนี้กองทัพแต่เดิมมีกำลังพลจำนวนมากเกินไป ซึ่งกองทัพจะต้องดูแลและใช้งบประมาณของประเทศจำนวนมาก ประกอบ กับสถานการณ์ภูมิภาคนับปัจจุบัน ได้หมดยุคการทางสงครามเย็นของประเทศมหาอำนาจ และสิ้นสุดการคุกคามจากลัทธิคอมมิวนิสต์ กองทัพจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนให้เกิดความเหมาะสมแก่ยุคสมัย ซึ่งแนวทางการปฏิรูปกองทัพ สามารถกระทำได้โดย

2.2.1 สร้างความสำนึกในความเป็นทหารอาชีพ โดยเริ่มต้นในการปลูกความสำนึกในวิชาชีพ แนวความคิดในการดำเนินวิชาชีพ และหน้าที่ของทหาร ซึ่งเป็นกลไกของรัฐที่มีหน้าที่ในการป้องกันประเทศในพ้นจากการคุกคามของข้าศึกศัตรู โดยเริ่มตั้งแต่ในสถาบันการศึกษาของทหาร ทั้งในระดับต้น และในระดับสูง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในแนวทางที่ถูกต้อง และให้การส่งเสริมเพิ่มพูนความเป็นวิชาชีพทหารในมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาประสิทธิภาพในกองทัพ ด้วยการสร้างเทคโนโลยี การประดิษฐ์อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้การรบหรือการฝึก การฝึกฝนหาค้นหาวิทยาการใหม่ ๆ ในวิชาชีพทหารมาพัฒนากองทัพ

2.2.2 การแต่งตั้งข้าราชการทหาร โดยนาระบบคุณธรรมมาใช้ เพื่อที่จะได้ให้คนที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มนายทหารที่จบจากโรงเรียนนายร้อยๆ ที่จะต้องเติบโตในหน้าที่ราชการระดับสูงของกองทัพเท่านั้น ซึ่งนายทหารที่จบจากสถาบันอื่นซึ่งมีความรู้ความสามารถ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน หรือมากกว่า ได้มีโอกาสดที่จะเข้ามาเป็นผู้บังคับบัญชาในระดับ เพื่อที่จะได้นำความรู้ความสามารถเหล่านั้นมาพัฒนากองทัพให้เกิดความมีประสิทธิภาพมากขึ้นไปอีก อีกทั้งทำให้เกิดความรู้สึกที่เสมอภาคในโอกาสที่เป็นข้าราชการเหมือนกัน

เท่าที่ผ่านมาในอดีต จะพบว่าองค์กรทหารก็เกิดปัญหา ความแตกแยกภายในเกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะการปกครองด้วยระบบอุปถัมภ์ ที่มีการใช้ระบบรุ่นของนายทหารที่จบจากสถาบันการศึกษา ดังที่เกิดปัญหาการแข่งขัน แย่งชิงอำนาจ จนเกิดความแตกแยก ระหว่าง นายทหาร จปร.รุ่น 5 กับ รุ่น 7 และนายทหาร จปร. รุ่น 7 กับรุ่น 1 ที่ผ่านมามาในอดีต ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงความแตกแยก ขาดความสามัคคี จนนำไปสู่การก่อพยายามก่อรัฐประหารแย่งชิงอำนาจ ส่งผลเสียหายกระทบกระเทือนแก่บ้านเมือง

การนาระบบคุณธรรมเข้ามาใช้ในองค์กรทหาร เป็นการเปิดโอกาสให้ข้าราชการทหาร ผู้ที่มีความรู้ความสามารถได้มีโอกาสดที่จะก้าวหน้า และนำความรู้ความสามารถนั้น มาเพิ่มพูน เสริมสร้างกองทัพให้เกิดความมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะอีกทั้งทำให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถต้องการที่จะได้เข้ามาอยู่ในองค์กรทหารเพิ่มมากขึ้น

แนวทางการปฏิรูปกองทัพ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนา กองทัพในรูปแบบใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะมีลักษณะของความเป็นทหารอาชีพมากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะพัฒนากองทัพให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าในวิทยาการเทคโนโลยี และความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ โดยกองทัพจะมีส่วนเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศในด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาจจะ มีตัวอย่างให้เห็นใน กองทัพ ของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งภารกิจหน้าที่ ตลอดจนความสามัคคี ของทหารในประเทศเหล่านั้น มีความสอดคล้องกันกับการดำเนินการปกครองในรูปแบบในระบอบ ประชาธิปไตย สำหรับในประเทศไทยแล้วแนวทางการปฏิรูปกองทัพ น่าจะเป็นหนทางหนึ่ง ในการที่จะปรับองค์กรทหารให้เข้ากับสภาวะทางการเมืองของประเทศ ที่กำลังได้รับการพัฒนาไป สู่ความเข้มแข็งของระบบประชาธิปไตยมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยจะเห็นได้จากการประชาชนเริ่มสนใจ ในเรื่องของการเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในทางการเมืองมากขึ้น